

W. Somerset Maugham

**POSLEDNÍ
PŮLŠILINK**

ŽIVOT MALÍŘE

PROSTOR

Edice Pozdní sběr přináší v nových, nebo revidovaných překladech díla cizojazyčných autorů, se kterými se český čtenář mohl setkat v průběhu dvacátého století. Díla, dnes možná pozapomenutá anebo zapadlá, která však na vinici času dozrála a prokázala svou trvalou hodnotu.

Svazek 1

W. Somerset Maugham
Poslední pŮšilink
Život malíře

PROSTOR

W. Somerset Maugham

POSLEDNÍ PŮLŠILINK

ŽIVOT MALÍŘE

PROSTOR | PRAHA | 2017

Originally published under the title
The Moon and Sixpence

Copyright © by The Royal Literary Fund

Czech edition © PROSTOR, 2017
Translation © G. Krásová, 1947

ISBN 9788072603497

Nakladatelství se nepodařilo dohledat nositele práv (dědice) k českému překladu. Prosíme proto, aby případní nositelé těchto práv kontaktovali nakladatelství PROSTOR.

1

Přiznávám se, že když jsem se poprvé setkal s Charlesem Stricklandem, neměl jsem ani okamžik dojem, že v něm je něco neobyčejného. A přece se dnes najde málo lidí, kteří by chtěli popírat jeho velikost. Nemám na mysli onu velikost, jaké může dosáhnout politik, jemuž přeje štěstí, nebo úspěšný vojevůdce, neboť ta patří spíš k úřadu, který zastává, než k němu samému. A změna poměrů ji smršťuje do velmi nepatrných rozměrů. Příliš často se ukázalo, že bývalý ministerský předseda byl jen skvělým řečníkem nebo že generál bez armády se proměnil v krotkého maloměstského hrdinu. Velikost Charlese Stricklanda byla pravá. Je možné, že nemilujete jeho umění, rozhodně je však nemůžete přehlížet. Znepokojuje a upoutává. Minula doba, kdy byl předmětem posměchu. Bránit ho, nebo ho chválit není již dávno známkou výstřednosti nebo zvrhlosti. Jeho chyby jsou přijímány jako nezbytný doplněk jeho kladů. Lze sice stále ještě diskutovat o jeho místě v dějinách umění a chvalo zpěvy jeho obdivovatelů nejsou patrně o nic vrtošivější než pomluvy jeho odpůrců; ale o jedné věci již

pochybovat nelze – že totiž byl skutečným géniem. Nejzajímavější věcí v umění je podle mého soudu umělcova osobnost. Je-li jedinečná, pak jsem ochoten odpustit mu tisíc jiných chyb. Domnívám se, že Velázquez byl lepší malíř než El Greco, ale zvykem nám zevšedněl, takže ho tak neobdivujeme: Krétan, smyslový a tragický, podává záhadu své duše jako stálou oběť. Umělec, malíř, básník nebo hudebník svou tvorbou, vznešenou nebo krásnou, uspokojuje estetický smysl, který je příbuzný sexuálnímu pudu a má i jeho syrovost. Tvůrce vám tím předkládá větší dar svého já. Zkoumat jeho tajemství má v sobě něco poutavého jako detektivka. Je to záhada, věčně nerozluštěná, tak jako vesmír. I nejmenší Stricklandova díla prozrazují jeho zvláštní, trýzněnou a složitou osobnost. To právě brání i těm, kteří nemilují jeho obrazy, aby je přecházeli bez povšimnutí, a tato skutečnost způsobila také velký zájem o jeho život a povahu.

Až čtyři roky po Stricklandově smrti napsal Maurice Huret onen článek do *Mercure de France*, který zachránil neznámého malíře před zapomenutím a osvětlil cestu, po které se pak pustili jiní spisovatelé, s větším nebo menším úspěchem. Po dlouhou dobu nepožíval žádný jiný kritik ve Francii větší autority nežli on a síle jeho tvrzení se nebylo možné vyhnout. Znělo výstředně, pozdější doba však potvrdila, že měl pravdu, a dnes je pověst Charlese Stricklanda pevně ustálena na základech, které

položil. Vzrůst jeho proslulosti tvoří jednu z nejromantičtějších událostí v dějinách umění. Nechci se však zabývat dílem Charlese Stricklanda, pokud se nedotýká jeho charakteru. Nemohu souhlasit s malíři, kteří tvrdošíjně prohlašují, že laik nemůže rozumět malířství a že nejlépe projeví své uznání malířskému umění mlčením a šekovou knížkou. Je to groteskní nepochopení, které nevidí v umění nic víc než řemeslnou dovednost, jíž rozumí zase jen dovedný řemeslník: umění je ale manifestací citů a cit hovoří řečí, které mohou rozumět všichni. Připouštím však, že kritik, který nemá praktické znalosti techniky, málokdy dovede říci o věci něco skutečně cenného – a já vůbec nerozumím malířství. Naštěstí se tím však nemusím zabývat, vzhledem k tomu, že můj přítel Edward Leggat,* stejně schopný spisovatel jako obdivuhodný malíř, dokonale vystihl Stricklandovo dílo v malé knížce, která je vzorem krásného stylu, jemuž se ve Francii věnuje mnohem více pozornosti než v Anglii.

Maurice Huret podal ve svém proslulém článku, dobře sepsaném k vyvolání zájmu, nástin Stricklandova života. Při svém nestranném pohledu na umění měl upřímnou touhu upoutat pozornost moudrých lidí k jedinečnému talentu. Byl však příliš dobrým žurnalistou, aby nevěděl, že obyčejný „lidský

* Edward Leggat, *A Modern Artist. Notes on the Work of Charles Strickland*, ARHA, Martin Secker, 1917.

zájem“ mu umožní dosáhnout žádaného cíle daleko snadněji. A když pak lidé, kteří se se Stricklandem stýkali v minulosti, spisovatelé, kteří ho poznali v Londýně, malíři, kteří se s ním setkali v kavárnách na Montmartru, objevili, že skutečný génius, kterého oni považovali za bezvýznamného umělce, s nimi sedal u jednoho stolu, tu se začaly objevovat ve francouzských a amerických magazínech články, vzpomínky jednoho, kritiky druhého, a tyto články šířily Stricklandovo jméno a ukojovaly rostoucí zvědavost veřejnosti. Strickland byl vděčným námětem. Důkladný dr. Weitbrecht-Rotholz* mohl ve své obsažné monografii uvést už pozoruhodný seznam pojednání o Stricklandovi.

Sklon k mýtu je lidské rase vrozený. Lidé se lačně upínají k překvapujícím nebo záhadným událostem v životě těch jedinců, kteří vynikli nad své druhy, a vymýšlejí si legendy, kterým pak fanaticky věří. Je to protest romantiky proti všednosti života. Ironický filozof při tom s úsměvem poznamenává, že sir Walter Raleigh je mnohem lépe zapsán v paměti lidstva tím, že položil panenské královně pod nohy svůj plášť, aby po něm přešla, než tím, že zanesl britské jméno do neznámých zemí. Charles Strickland žil pustým životem. Dělal si spíš nepřátele než přátele. Není pak divu, že ti, kdo o něm psali, s živou

* Hugo Weitbrecht-Rotholz, *Karl Strickland. Sein Leben und seine Kunst*, Schwingel und Hanisch, Lipsko 1914.

fantazií zveličovali své nevelké vědomosti, a je nesporné, že to málo, co o něm bylo známo, poskytovalo romantickému spisovateli dostatek možností. V jeho životě bylo mnoho podivného a hrozného, v jeho charakteru něco bezuzdného a v jeho osudu ani trochu patetičnosti. Během doby nabyla legenda takových rozměrů, že by se jí žádný chytrý historik neodvážil dotknout.

Ale moudrý historik je pravým opakem toho, čím je reverend Robert Strickland. Napsal životopis svého otce,* aby „napravil některé rozšířené omyly“ týkající se pozdější doby otcova života, „které způsobily značnou bolest některým dosud žijícím lidem“. Je nesporné, že v obecně známém líčení Stricklandova života bylo dost věcí hodných úděsu ctihodné rodiny. Přečetl jsem toto dílo s velkým zájmem a gratuluji si k tomu, neboť je bezbarvé a nezajímavé. Pan Strickland v něm vykreslil obraz znamenitého manžela a otce, muže milé povahy, pilného a morálního. Jako moderní duchovní získal při studiu vědy zvané, tuším, exegeze, podivuhodnou dovednost všecko vyložit, ale důmyslnost, s jakou „vyložil“ všechny příhody z otcova života, které jako oddaný syn nepovažoval za dost vhodné k zapamatování, ho jistě časem přivede k nejvyšším církevním hodnostem. Vidím již jeho svalnatá lýtka

* Robert Strickland, *Strickland. The Man and His Work*, Heinemann, 1913.

v biskupských střevících. Bylo to od něho odvážné, třebaže snad velkomyslné, vezmeme-li v úvahu, že všeobecně přijatá legenda měla nemalý vliv na Stricklandovu proslulost; mnozí lidé se totiž zajímali o jeho umění, protože je přitahoval jeho osud a jeho smrt. A synova dobře míněná snaha zchladila i otcovy obdivovatele. Nebude náhoda, že Stricklandovo nejslavnější dílo, *Žena ze Samarie*,* bylo po uveřejnění Stricklandova životopisu prodáno v aukci u Christie's o 235 liber šterlinků levněji než před devíti měsíci, kdy je koupil jeden významný sběratel. Jeho náhlá smrt přivedla obraz opět do dražby. Ani síla a originalita Charlese Stricklanda by nestačila k obratu, nebýt toho, že podivuhodná lidská schopnost spřádat legendy netrpělivě odmítla příběh, který zklamal všechnu její touhu po výstřednosti. A pak napsal Weitbrecht-Rotholz dílo, které obavy milovníků umění definitivně rozptýlilo.

Weitbrecht-Rotholz je ze školy oněch historiků, kteří nejen věří, že lidská povaha je špatná, nýbrž jsou přesvědčeni, že může být ještě horší. A čtenář jasně cítí, že jejich spisy jsou věrohodnější než spisy životopisců, kteří s potouchlou radostí líčí velké, romantické osobnosti jako vzory všech ctností. Mne osobně by netěšilo pomýšlení, že mezi Antoniem

* Toto dílo bylo popsáno v katalogu Christie's následovně: „Nahá žena, domorodá Tahifanka, leží na zemi vedle potůčku. V pozadí tropická krajina s palmami, banány atd. 1,5 × 1,2 metru.“

a Kleopatrou existovaly jen hospodářské styky, a bylo by třeba mnohem více důkazů, než vůbec kdy budeme mít, abych uvěřil, že Tiberius byl stejně bezúhonný vladař jako král Jiří V. Weitbrecht-Rotholz ohodnotil biografii reverenda Roberta Stricklanda takovým způsobem, že se nemůžeme ubránit jistému soucitu s nešťastným knězem. Jeho taktní zamlčování různých věcí pranýřoval jako pokrytectví, jeho okolky jako prosté lži, jeho mlčení jako zradu. A v zájmu přísného posuzování hříšníků, popohitelnému u nezúčastněného autora, ale zbytečně tvrdému v případě umělcova syna, byla anglosaská rasa Weitbrechtem-Rotholzem obviněna z upejpatosti, úskočnosti, falše, vychloubačnosti a mnohmluvnosti. Myslím, že se Strickland zachoval ukvapeně, když se snažil vyvrátit tvrzení, že mezi jeho rodiči vládla jakási „neshoda“, a tvrdil, že Charles Strickland v dopise zaslaném z Paříže nazval svou manželku „skvělou ženou“. Neboť Weitbrecht-Rotholz otiskl faksimile tohoto dopisu, kde uvedená slova znějí: „Bůh zatrat mou manželku. Je to skvělá žena. Kéž by už byla v pekle!“ Při tomto nesprávném výkladu se Strickland mladší nemůže odvolávat na to, že církev také v době své slávy opomíjela vše, co jí nebylo milé.

Dr. Weitbrecht-Rotholz byl nadšeným obdivovatelem Charlese Stricklanda, a tudíž nehrozilo, že by ho chtěl nějak ospravedlňovat. Měl nesmírně vytríbený cit pro opovrženihodné příčiny zdánlivě nevinných

činů. Byl stejně dobrým psychopatologem jako znal-
cem umění a málokteré tajemství podvědomí před
ním zůstalo skryto. Žádný mystik nespátroval nikdy
hlubší smysl ve zcela obyčejných věcech. Mystik vidí
věci nehmatatelné a psychopatolog věci, jež nelze vy-
jádřit slovy. Lačnost, s jakou se uvedený autor vrhá
na nejmenší podrobnost, jež by mohla jakkoli zdis-
kreditovat jeho hrdinu, má v sobě zvláštní kouzlo.
Jeho srdce plesá, když může vyslídit sebenepatrněj-
ší krutost nebo nízkost, a překypuje inkvizitorským
nadšením, pokud se dobere nějakého poklesku ka-
cíře, a může tak zapomenutou historkou zahanbit
diskrétního reverenda Roberta Stricklanda. Jeho pí-
le byla obdivuhodná. Neunikla mu ani ta nejmen-
ší drobnost a můžete si být jisti, že kdyby Charles
Strickland nezaplatil účet za vyprání prádla, vylí-
čil by autor jeho životopisu tuto historku *in exten-
so*, anebo kdyby se umělec zdráhal někomu vrátit
vypůjčený půšlilink, neušla by tomuto historikovi
ani nejmenší podrobnost této transakce.

2

Pokud už bylo o Charlesi Stricklandovi napsáno to-
lik, mohlo by se zdát zbytečné, abych o něm psal

ještě já. Malířovým pomníkem je jeho dílo. Je však pravda, že jsem ho znal mnohem intimněji než kdo jiný. Seznámil jsem se s ním dříve, než se stal malířem, a stýkal jsem se s ním velmi často za jeho trudných let v Paříži. Nikdy bych nepomyslel na sepsání vzpomínek, kdyby mne válka nezavedla na ostrov Tahiti. Jak známo, Strickland tam prožil poslední léta svého života. Setkal jsem se na Tahiti také s lidmi, kteří s ním byli v úzkém kontaktu. Mohu tak osvětlit tu část jeho tragického života, která byla dosud zahalena temným závojem dohadů. Mají-li pravdu ti, kdo věří ve Stricklandovu velikost, pak vyprávění těch, kteří ho znali zblízka, jistě nebude nadbytečné. Co bychom dali za to, kdybychom měli po ruce vzpomínky někoho, kdo se tak důvěrně znal s El Grecem jako já se Stricklandem!

Nevím už, kdo to byl, kdo doporučoval všem lidem, aby pro blaho své duše vykonali denně dvě věci, které nemají rádi. Byl to rozhodně moudrý muž a já jeho rady přísně dbal. Denně jsem vstával a denně chodil spát. Mám ale v sobě jistou dávku asketismu, a tak jsem každý týden nutil své tělo k mnohem přísnější kázní – nikdy jsem si nezapomněl přečíst literární přílohu deníku *Times*. Je to vskutku ozdravná disciplína, vzhledem k velkému počtu vydávaných knih, ke krásným nadějím autorů, když je vidí již vytištěné, a vzhledem k osudu, který je očekává. Jakou naději má nějaká kniha, že vynikne v tom množství? A úspěšné knihy mívají

úspěch pouze jednu sezonu. Jen milostivý Bůh ví, co hořkých a trpkých zkušeností a kolik bolu muselo být protrpěno, aby náhodný čtenář strávil příjemně několik hodin odpočinku, nebo zahnal dlouhou chvíli na cestě vlakem či lodí. Soudě podle různých revuí vidím, že mnohé z těchto knih jsou velmi dobře a velmi pečlivě psány. Kolik myšlenek si vyžádala jejich stavba! Mnohé z nich jsou dokonce celoživotním dílem. Z toho plyne, že spisovatelovu odměnu musí představovat pouhá radost z díla a úleva, že se zbavil tíhy myšlenek; že nesmí myslet na uznání nebo cenzuru, úspěch či neúspěch.

Přišla však válka a s ní i jiný přístup. Mládež se sama stala Bohem, což jsme dříve neznali. A už teď vidíme, jakým směrem se budou ubírat ti, kteří přijdou po nás. Mladší generace, plná síly a průbojnosti, zaklepala na dveře, vpadla dovnitř a usadila se na našich místech. Naplňuje ovzduší svým křikem. Ti starší, napodobující antickou mládež, si namlouvají, že jejich doba dosud neminula, a pokřikují s nejsilnějšími. Avšak válečný pokřik zní z jejich rtů dutě. Podobají se zestárlým povětrným ženám, které si chtějí líčidlem, pudrem a křiklavou veselostí dodat zdání mládí. Moudří jdou nenápadně svou cestou. V jejich čistém úsměvu je shovívavý výsměch. Vzpomínají si, jak kdysi stejně hlučně a dravě odzváněli starší generaci, a předvídají, že odvážní nositelé planoucí pochodně budou muset své nynější místo také jednou postoupit jiným.

Nikdy není vyřčeno poslední slovo. Nové evangelium už bylo staré, když se sláva Ninive dotýkala hvězd. Ony úžasné věty, jež znějí zbrusu nově těm, kteří je pronášejí, byly již stokrát s nepatrnými obměnami proneseny. Kyvadlo se pohybuje sem a tam. Je to neustálý koloběh.

Stává se někdy, že některý člověk přežije svou dobu a octne se v éře, která je mu zcela cizí. A tu dochází k nejprapodivnější komedii lidského života. Kdo si dnes například vzpomene na George Crabba? Byl to proslulý básník své doby a svět uznával jeho genialitu jednohlasně – což bylo vzhledem k větší komplikovanosti moderního světa jistě neobyčejné. Naučil se svému umění ve škole Alexandera Popa a psal mravoučné příběhy v rýmovaných dvojverších. Potom přišla Francouzská revoluce a napoleonské války a básníci pěli jiné písně. Avšak Crabbe pokračoval svým stylem: psal dál své mravoučné příběhy v rýmovaných dvojverších. Domnívám se, že jistě četl verše mladých lidí, kteří nadělali po celém světě tolik hluku, a dovedu si představit, že je považoval za ubohé.

Samozřejmě, že v mnohých případech tomu skutečně tak bylo. Avšak Keatsovy nebo Wordsworthovy ódy, jedna nebo dvě básně Coleridge či několik básní Shelleyho odhalily rozsáhlé duchovní oblasti, kterých se do té doby nikdo nedotkl. Crabbe byl již dávno překonán, přehlušen, ale stále ještě psal mravoučné příběhy v rýmovaných dvojverších. Pročetl

jsem zběžně výplody dnešní mladé generace. Je možné, že se mezi nimi vyskytl nějaký vášnivější Keats, nebo nějaký éteričtější Shelley, jejichž díla si bude svět rád připomínat. Ale mně se nic takového nedostalo do rukou. Obdivuji jejich dokonalé vyjadřování – jejich mládí je tak vyspělé, že se zdá absurdní mluvit tu o slibném talentu. Udivuje mne jejich šťastně zvolený styl. Avšak přes veškeré své výrazové bohatství (jejich slovník by napovídal, že si mnohé „vypůjčili“ již v dětství z Rogetova tezauru) mi vůbec nic neříkají. Podle mého názoru vědí příliš mnoho a cítí příliš povrchně. Nemohu však snést jejich upřímnost, s jakou mě poplácávají, nebo nadšení, s jakým se vrhají na mou hrud'. Jejich vášeň se mi zdá trochu chudokrevná a jejich sny poněkud kalné. Nelíbí se mi. Jsem odsunutý na vedlejší kolej, přesto však budu dál psát morální povídky ve verších. Ale byl bych korunovaný blázen, kdybych tak činil jen pro vlastní zábavu.

3

Ale to všechno jen tak mimochodem.

Ve chvíli, kdy jsem napsal svou první knihu, jsem byl velice mladý. Šťastnou náhodou vyvolala

pozornost a různí lidé usilovali o to, aby se se mnou seznámili.

Zmocňuje se mne melancholie, když se probírám vzpomínkami z londýnského literárního světa. Vzpomínám, jak jsem byl do něj poprvé uveden, ustrašený, ale dychtivý. Je to všechno už dávno. Pokud jsou romány, které líčí jeho dnešní podobu, pravdivé, pak se v něm mnoho změnilo. Prostředí je jiné. Pohašla sláva kdysi významných čtvrtí a míst jako Hampstead, Notting Hill Gate, High Street, Kensington a veškeré dění se přesunulo do Chelsea a Bloomsbury. Tehdy bylo vyznamenáním mít pod čtyřicet let, dnes si člověk připadá nepatřičně už v pětadvaceti. Tehdy jsme se za své city trochu styděli. Ze strachu, abychom se nestali směšnými, jsme tlumili všechnu jen trochu jasněji projevenou okázalost. Netvrdím a nevěřím, že by se tehdy v bohémských kruzích obzvláště intenzivně pěstoval kult cudnosti, ale nepamatuji se, že by tam kdy vládla taková bezuzdnost, jaká tam podle všeho panuje v dnešní době. Když jsme své výstřelky kryli taktním mlčením, nepovažovali jsme to za pokrytectví.

Bydlel jsem nedaleko Viktoriina nádraží a vzpomínám na daleké cesty autobusem k domům, které byly otevřeny literátům. Při své plachosti jsem dlouho chodil před domem sem a tam, než jsem se odvážil zazvonit; potom, celý ustrašený, jsem se octl v místnosti plné lidí a nedýchateľného vzduchu. Byl

jsem představován jedné věhlasné osobnosti za druhou, všichni chválili moji knihu, a tím mě uváděli do krajních rozpaků. Cítil jsem, že ode mne všichni očekávají nějakou moudrou řeč, a nic mě nenapadlo, dokud se společnost nerozešla. Své rozpaky jsem se snažil zakrýt tím, že jsem rozdával čaj a špatně nakrájené chleby s máslem. Nejraději bych se úplně vypařil, aby o mně nikdo nevěděl a já si mohl pohodlně prohlížet a pozorovat všechny ty proslulé veličiny a naslouchat jejich moudrým slovům.

Pamatuji se na objemné umíněné ženy s velkými nosy a dravýma očima; nosily šaty, jako by to byly krunýře. Připomínaly staré kousavé panny s jemným slabým hláskem, vždy naladěné k hádce. Nikdy jsem nepochopil, proč s neoblomnou vytrvalostí pojídají chlebičky v rukavičkách, a pozoroval jsem, s jakou rozkoší si otírají prsty do křesla, když se domnívají, že je nikdo nevidí. Nábytku to evidentně nesvědčilo a myslím, že hostitelka se svým přítelkyním odměňovala stejným způsobem, když pobývala na návštěvě u nich. Některé z nich byly oblečeny velmi vkusně a říkávaly, že nechápou, proč by je napsání románu mělo nutit k tomu, aby se oblékaly staromódně. Je-li někdo krásný, má přece svůj půvab využít. Nožka v malém střevíčku žádnému nakladateli ještě nikdy nepřekážela v tom, aby přijal jejich práci. Jiné to však považovaly za frivolnost. Nosily nevkusné šaty a navěšovaly na sebe hrozné věci. Muži se výstředně nestrojili skoro nikdy.

Snažili se vždy působit dojmem skromných autorů. Chtěli být považováni za prosté muže ze společnosti, ale většinou vypadali, jako by zastávali vedoucí funkce v některém z velkých podniků ve městě. Zdáli se být vždy trochu unaveni. Nikdy předtím jsem se se spisovatelem nestýkal, takže mi připadali poněkud zvláštní. Myslím si ale, že jsem je neviděl v pravém světle. Pamatuji si, že jsem jejich rozhovory považoval za velmi duchaplné. Podívoval jsem se kousavému humoru, kterým trhali na kusy kolegu, sotva se k nim obrátil zády. Umělci už prostě mají takovou výsadu, že se svými satirami strefují nejen do vzhledu a charakteru svých přátel, nýbrž i do jejich práce. Já jsem se nedovedl vyjadřovat tak pohotově a řízně jako ostatní. V oné době se pěstovala vytříbená konverzace; bylo to tehdy považováno za umění.

Skvělá pohotová odpověď se tenkrát oceňovala daleko víc než dobré bydlo. Epigram, který nebyl pouhým vtipem, dodával hovorům těchto měšťáků zdání duchaplnosti. Škoda, že už si nemohu vybavit v paměti nic z těchto jiskrných dialogů. Hovory však velmi rychle ztrácely na vytříbenosti a zapadly do běžných kolejí, jakmile se stočily na obchod, druhou stranu našeho umění. Když šla řeč o nejnovějších knihách, bylo samozřejmé, že společnost hádala, kolik výtisků se už prodalo, jakou dostal autor zálohu a co mu kniha vynese. Pak hovor přeskočil na nakladatele, porovnávala se velkorysost jednoho

s malostí a lakotností druhého. Vyměňovaly se názory, co je výhodnější, zda vydávat u toho, který dává pěkný honorář, nebo u toho, který knihu ze všech sil propaguje. Některý nakladatel dělal dobrou, jiný špatnou reklamu. Jeden byl pokrokový, druhý se dosud držel zastaralého způsobu obchodování. Pak jsme přešli k obchodním zástupcům a objednávkám, které nám získali. Kritice neušli ani vydavatelé; debatovalo se o tom, kolik platili za tisíc výtisků a zda platí hned, nebo se zpožděním. Všechny tyto hovory mi zněly jako romantická hudba. Zmocňoval se mě povznášející pocit, že jsem členem takového mystického bratrstva.

4

V tu dobu mne zahrnovala zvláštní přízní spisovatelka Rose Waterfordová. Spjojovala v sobě inteligenci muže s jakousi ženskou perverzitou. Její romány byly originální a zmatené. Bylo to právě v jejím domě, kde jsem se jednoho dne sešel se ženou Charlese Stricklanda. Slečna Waterfordová nás pozvala na šálek čaje a její malý byt byl tenkrát neobvykle zaplněný hosty. Zdálo se, že se všichni baví. Jen já tu seděl, mlčel a cítil se ostrčený. Byl jsem však

příliš plachý a neodvažoval jsem se přidat se k některé skupině a vmísit se do rozhovoru; zdálo se mi totiž, že se všichni baví velmi intimně. Ale slečna Waterfordová byla výborná hostitelka, a když upozorovala mé rozpaky, přistoupila ke mně.

„Chtěla bych, abyste si promluvil s paní Stricklandovou,“ řekla mi. „Nadchla ji vaše kniha.“

„Kdo je to?“ zeptal jsem se.

Byl jsem si totiž vědom své nevědomosti, a proto jsem si chtěl nejdřív ověřit, zda paní Stricklandová není náhodou nějaká známá spisovatelka.

Rose Waterfordová rozpačitě sklopila oči, aby dala své odpovědi větší důraz, načež řekla:

„Zve známé na oběd. Stačí, když se k ní trochu přitočíte, a pozve vás.“

Rose Waterfordová byla cynická. Hleděla na život jako na příležitost k psaní románů a na veřejnost jako na surový spisovatelský materiál. Tu a tam si zvala příslušníky této tvárné hmoty k sobě domů, pakliže projevíli zájem o její nadání a dovedli se volně bavit. Její vtip dodával slabším povahám lví sílu, přitom však nikdy nevypadávala z role distingované spisovatelky.

Byl jsem tedy představen paní Stricklandové a hovořili jsme spolu asi deset minut. Neshledal jsem na ní nic výjimečného, měla však příjemný hlas. Obývala ve Westminsteru byt s výhledem na nedostavěnou katedrálu. Protože jsme byli souseďe, cítili jsme k sobě vzájemnou blízkost. Arzenál

a doky stmelí všechny, kdo žijí mezi Temží a Svatojakubským parkem. Paní Stricklandová si vyžádala mou adresu a za několik dní jsem dostal pozvání k obědu.

Měl jsem málo závazků, a proto jsem pozvání s radostí přijal. Přišel jsem o chvílku později, protože jsem ze strachu, abych nepřišel příliš brzy, obešel třikrát katedrálu. Hosté se už mezitím sešli. Byla tu slečna Waterfordová a paní Jayová, Richard Twining a George Road. Všichni jsme byli spisovatelé. Za okny začal krásný den nového předjaří a měli jsme dobrou náladu. Mluvili jsme o tisíci různých věcí. Slečna Waterfordová, kolísající mezi estetismem svého útlého mládí, kdy chodívala do společnosti s narcisem v ruce, a nerozvážností zralejších let, projevující se vysokými francouzskými podpatky a pařížskými plášti, měla nový klobouk. Vyvolával její dobrou náladu. Nikdy jsem z jejích úst neslyšel zlomyslnější slova o našich společných přátelích. Paní Jayová se ji snažila překonat polohlasně vyprávěnými neslušnostmi, Richard Twining plácal holé nesmysly a George Road s vědomím toho, že se dnes nemusí blýskat svou pověstnou duchaplností, otevíral ústa, jen když jimi potřeboval něco spolknout. Paní Stricklandová sice moc nemluvila, ale dovedla příjemným způsobem udržovat všeobecnou konverzaci. Pokud hovor na okamžik ustal, vhodnou poznámkou ho znovu zapředla. Bylo jí sedmatřicet let, byla větší, kyprá, nikoliv tlustá. Nebyla hezká,

přesto měla díky svým krásným černým očím velmi půvabný obličej. Pleť měla bledou a tmavé vlasy hezky vyčesané. Jako jediná ze tří přítomných dam nebyla nalíčená a lišila se od ostatních svou prostotou a neafektovaností.

Jídelna byla zařízená vkusně a podle tehdejší módy velmi střízlivě. Byla zeleně vytapetovaná a spodní část jejích stěn byla obložena bílým dřevem. Na zdech se pěkně vyjímal Whistlerova díla – perokresby v černých rámech. Zelené záclony zdobené pávy splývaly rovně dolů a zelený koberec, jehož vzor tvořili bílí králíci, hrající si pod košatými stromy, prozrazoval vliv Williama Morrisa. Na římse krby stály okrasné předměty z delftské fajánse. Tentokrát bylo jistě dalších pět set londýnských jídelen zařízeno a vyzdobeno stejným způsobem. Působily přísně umělecky, ale smutně.

Když jsme opustili naši hostitelku, přitočil jsem se k slečně Waterfordové; krásný den a její nový klobouk nás svedly k procházce parkem.

„Dnes to bylo opravdu velmi pěkné,“ řekl jsem.

„Myslíte tím, že oběd byl dobrý? Řekla jsem jí, že když si chce zvat spisovatele, musí je dobře pohostit.“

„Skvělá rada,“ odvětil jsem. „Ale proč se s nimi tak ráda stýká?“

Slečna Waterfordová pokrčila rameny. „Myslí si, že jsou zábavní. Má ráda ruch. Víím, je trochu hloupoučká, chuděra. Myslí si, že jsme všichni báječní.“

A co má být: ji baví zvat nás na obědy a nám to není proti srsti. Právě proto ji mám ráda.“

Když tak o tom dnes přemýšlím, myslím, že paní Stricklandová byla oproti všem těm lovkyním salonních lvů, pronásledujících svou kořist od vznešeného Hampsteadu až po nejbídnější ateliéry v Cheyne Walk, naprosto neškodná. Prožila velmi klidné mládí na venkově a knihy, vydávané u Mudieho, jí dodaly obraz romantického Londýna. Vášnivě ráda četla (v tom byla výjimkou, neboť ženy jejího druhu se vždy více zajímají o autora než o jeho knihy, více o malíře než o jeho obrazy) a vytvořila si imaginární svět, ve kterém žila volněji než ve světě reálném. Když začala poznávat spisovatele, jako by pronikla do zákulisí společnosti, kterou dosud znala pouze z hlediště. Sledovala je dramatickým pohledem a připadalo jí, že žije bohatším životem, když je může navštěvovat a stýkat se s nimi. Přijímala jejich život takový, jaký byl, ale nepřišlo jí ani vteřinu na mysl, že by jim přizpůsobovala ten svůj. Jejich morální úlety, výstřední oblékání, divoké teorie a všelijaké paradoxy ji bavily, na její názory však neměly nejmenší vliv.

„Je vdaná?“ zeptal jsem se.

„Ó ano, manžel dělá cosi v City. Asi makléře. Je dost hloupý.“

„Rozumějí si?“

„Úplně se zbožňují. Viděl byste ho, kdybyste u nich zůstal na večeři. Ale na večeři oni zvou velmi zřídka.“

Je to velmi tichý člověk. O literaturu ani o umění nejeví sebemenší zájem.“

„Nechápu, proč si hezké ženy berou hloupé muže.“

„Protože inteligentní muži se nechtějí ženit s hezkými ženami.“

Jelikož mě nenapadla žádná duchaplná odpověď, zeptal jsem se, jestli mají Stricklandovi děti.

„Ano, mají chlapce a děvče. Oba ještě chodí do školy.“

Tím bylo téma vyčerpáno a rozhovor se stočil jinam.

5

Během léta jsem se setkal s paní Stricklandovou ještě několikrát. Občas jsem zašel na její dobré obědy, nebo poněkud horší čajové dýchánky. Stali jsme se dobrými přáteli. Byl jsem tehdy velmi mladý a snad jí dělalo dobře, že může řídit mé první kroky na tvrdé spisovatelské dráze. Já byl zase moc rád, že jsem se mohl někomu svěřit se svými drobnými starostmi a že mi někdo opravdu naslouchá a rozumně radí. Paní Stricklandová byla vždy připravená pomoci mi svojí radou. Je to půvabná vlastnost, kterou však mnozí její nositelé

zneužívají. Ovládnou často až démonicky neštěstí svých přátel, aby uplatnili svoji obratnost. Chrlí své sympatie jako gejzír, a to způsobem, který mnohdy jejich oběť děsí. Existuje mnoho lidí, na jejichž prsou bylo prolito tolik slz, že bych se jim nemohl nikdy vyrovnat. Ale paní Stricklandová používala svou vlastnost velmi taktně. Každý vycítil, že si ji zaváže, přijme-li nabízenou náklonnost. Když jsem se o tom ve svém mladickém nadšení zmínil slečně Waterfordové, poučila mě:

„Mléko je výborné, zvláště když do něj přidáme trochu koňaku. Kráva je ráda, že se ho zbaví. Přeplněné vemeno bývá velmi nepříjemné.“

Rose Waterfordová měla ostrý jazyk. Nikdo jiný nedovedl říkat takové nepříjemnosti jako ona, nikdo jiný ale nedovedl být také tak roztomilý.

Byla tu však ještě jedna věc, pro kterou jsem měl paní Stricklandovou rád. Zařídila si svůj domov s velikou elegancí. Její byt byl hezky upravený a milý, osvěžený květinami, potahy na nábytku v salonu byly přes svůj přísný vzor velmi pěkné. Obědy v malé, umělecky zařízené jídelně byly příjemné. Stůl pěkně upravený, obě služebné čisté, zdvořilé a hezoučké a podávané pokrmy velmi chutné. Bylo vidět, že paní Stricklandová je výborná hospodyně. Každý byl přesvědčen, že funguje také jako dokonalá matka. V saloně visely fotografie jejího syna a dcery. Šestnáctiletý Robert studoval na latinské škole v Rugby. Na jednom obrázku jsme ho viděli ve

světlých flanelových kalhotách a s kriketovou čapkou na hlavě, na druhém ve fraku s tvrdým límečkem. Měl po matce bezvadné obočí a zářivé, jemné oči. Jeho vzhled byl upravený, přirozený a zdálo se, že kypí zdravím.

„Nevím, jestli bude vynikat moudrostí,“ konstatovala, když jsem si jednoho dne prohlížel fotografie, „jsem si ale jistá, že z něj bude dobrý člověk. Má pevný charakter.“

Dceři bylo teprve čtrnáct let. Měla po matce husté černé vlasy, které jí bohatě splývaly na ramena, a tentýž milý výraz a klidné a jasné oči.

„Jako by vám z oka vypadly,“ poznamenal jsem.

„Ano. Myslím, že se podobají spíše mně než otci.“

„Proč jste mě s ním ještě neseznámila?“ zeptal jsem se.

„Stál byste o to?“

Usmála se svým sladkým, milým způsobem a jemně se zapýřila; bylo zvláštní, že se ve svém věku dokáže ještě tak rychle rdít. Její naivita zřejmě představovala její největší půvab.

„Víte, není literárně vzdělaný,“ varovala mě, „je dost úzkoprsý.“

Nepronesla ta slova nijak pohrdavě, naopak: spíše láskyplně. Jako by ho chtěla přiznáním jeho nejhorší vlastnosti ochránit před budoucími pomluvami přátel.

„Pracuje na burze a je typický makléř; myslím, že by vás unudil k smrti.“

„Vás také nudí?“ zněla má otázka.

„Podívejte se, je to můj manžel. Jsem na něho velmi hrdá.“ Usmívala se, aby tím skryla svoji plachost. Jsem si jist, že měla strach, abych nepronesl nějakou jízlivost, které by ji Rose Waterfordová určitě neušetřila. Mírně zaváhala a v jejích očích se objevila něha.

„Nemyslí si o sobě, že je génius. Ani na té burze moc nevydělává. Je to však nesmírně dobrý a milý člověk.“

„Myslím, že by se mi líbil.“

„Pozvu vás někdy na večeři; ale na vaše vlastní nebezpečí. Nesmíte se pak na mě zlobit, že jste u nás strávil nudný večer.“

6

Když jsem se pak konečně s Charlesem Stricklandem setkal, stalo se to za okolností, které mi neumožnily nic víc než pouhé seznámení. Jednoho dne mi paní Stricklandová poslala zprávu, že večer pořádá malou hostinu a že se jeden z pozvaných hostů omluvil. Ptala se, zda bych nechtěl prázdné místo u stolu vyplnit. Psala:

„Ale znovu vás upřímně varuji, budete se hrozně

nudit. Přejde naprosto nezáživná společnost. Pokud se ale i tak dostavíte, budu vám vděčná. Můžeme si spolu aspoň trochu promluvit.“

Rád jsem pozvání přijal.

Když mě paní Stricklandová představila svému manželovi, podal mi lhostejně ruku. Obrátila se k němu s úsměvem a pokusila se o malý žert:

„Pozvala jsem ho, abych mu ukázala, že mám skutečně manžela. Myslím, že byl trochu na pochybách.“

Strickland se zdvořile usmál. Asi tak, jako se usmívají lidé, když na něčem neshledávají nic k smíchu. Ale neřekl na to nic. Pozornost mých hostitelů zaujali nově příchozí a já jsem byl ponechán sám sobě. Když už jsme byli všichni pohromadě a čekali na ohlášení večeře, říkal jsem si, zatímco jsem rozprávěl se ženou, kterou jsem měl uvést ke stolu, jak nudným způsobem maří civilizovaný člověk svůj krátký život. Byla to jedna z oněch společností, u kterých si kladete otázku, proč se hostitelka vůbec namáhala pozvat hosty a proč se hosté vůbec dostavili. Sešli se bez jakéhokoli zájmu a při odchodu se jim viditelně ulevilo. Shromáždila se tu naprosto konvenční společnost. Bylo nás deset. Manželé Stricklandovi museli oplatit večeři určitému počtu osob, které je naprosto nezajímaly. Pozvali je a oni pozvání přijali. Proč? Aby se vyhnuli nudnému *tête-à-tête*, aby dali svému služebnictvu volno, protože neměli důvod k odmítnutí, protože jim hostitelé dlužili večeři.

Jídelna byla nepříjemně přeplněná. Dostavil se jeden dvorní rada s manželkou, jeden vládní úředník a jeho žena, sestra paní Stricklandové se svým manželem plukovníkem MacAndrewem a manželka jednoho poslance. Protože poslanec nemohl odejít ze sněmovny, byl jsem pozván já. Vážnost společnosti byla až nesnesitelná. Ženy byly příliš bohatě, až nevkusně oblečeny, příliš sebevědomé, a tudíž nijak zábavné. Muži byli solidní, ze všech čísel blahobyť.

Každý mluvil ve snaze rozvinout zábavu hlasitěji než normálně, a tak tu bylo velmi hlučno. Přesto v místnosti nevládla všeobecná zábava. Každý mluvil se svým sousedem. Se sousedem po pravici při polévce, rybě a předkrmu, se sousedem po levici, když přišla pečeně, moučník a sladkosti. Hovořilo se o politice a o golfu, o dětech a o nejnovější divadelní hře, o obrazech v královské galerii, o počasí a plánech na léto. Hovor neustal ani na okamžik a hluk stále stoupal. Paní Stricklandová si mohla blahopřát, že se jí hostina vydařila. Její manžel hrál úlohu dokonalého hostitele. Nemluvil mnoho. Postřehl jsem, že ženy po jeho pravici i levici byly ke konci hostiny unavené. Byl asi nudný. Jednou nebo dvakrát na něm paní Stricklandová ulpěla úzkostlivým pohledem.

Konečně vstala a odvedla dámy do salonu. Strickland za nimi zavřel dveře a usedl mezi dvorního radu a vládního úředníka na druhém konci stolu. Nabídl hostům portské víno a doutníky. Dvorní rada si pochvaloval víno a Strickland nám prozradil,

kde je koupil. Hovor se točil okolo vína a tabáku. Dvorní rada vyprávěl o nějakém případě, do kterého byl zapleten, a plukovník mluvil o pólu. Neměl jsem o čem hovořit, a proto jsem mlčky seděl a snažil se projevit zdvořilý zájem o rozpravu. Protože jsem věděl, že mi nikdo nevěnuje pozornost, začal jsem pozorovat Stricklanda. Byl větší, než jsem si představoval. Nevím, proč jsem se domníval, že je hubený a malý. Ve skutečnosti byl robustní, měl velké ruce a nohy a ve smokingu se zřejmě necítil moc pohodlně. Vypadal jako nějaký svátečně oděný kočí. Mohlo mu být kolem čtyřiceti, nebyl zvlášť hezký ani ošklivý. Měl pěkné, ale dost hrubé rysy, takže celkově působil dojmem neohrabaného člověka. Byl čistě oholen a jeho široká tvář se zdála nepříjemně obnažená. Měl nazrzlé, krátce střižené vlasy a malé modré nebo šedé oči. Vypadal obyčejně. Nedivil jsem se, že paní Stricklandovou přiváděl do rozpaků. Rozhodně nemohl poskytovat oporu ženě, která si chtěla získat určité postavení v uměleckých a literárních kruzích. Bylo zřejmé, že neměl společenské nadání, bez toho se však muž může obejít. Nevynikal žádnou zvláštností; byl to dobrý, nudný, počestný, prostý muž. Člověk uznával jeho znamenité vlastnosti, ale vyhýbal se jeho společnosti. Byla to nula. Snad byl platným členem lidské společnosti, dobrý manžel a otec, počestný makléř, ale to nebyly dostatečné důvody, aby s ním člověk marnil čas.

Společenská sezona se chýlila ke konci a každý, koho jsem znal, se chystal k odjezdu. Paní Stricklandová chtěla odvézt rodinu na pobřeží do Norfolk, aby dětem dopřála moře a manželovi golf. Rozloučili jsme se a smluvili si setkání na podzim. Ale poslední den svého pobytu ve městě jsem potkal paní Stricklandovou ve společnosti jejího syna a dcery. Stejně jako já obstarávala poslední nákupy před odjezdem z Londýna. Bylo horko a byli jsme unavení. Navrhl jsem, abychom se v parku osvěžili zmrzlinou.

Měl jsem dojem, že paní Stricklandová byla ráda, že mi mohla představit své děti, a velmi ochotně přijala mé pozvání. Děti byly ve skutečnosti daleko půvabnější než na fotografii a mohla na ně být právem hrdá. Byl jsem stále dost mladý na to, aby se přede mnou styděly, a tak brzy vesele vyprávěly o všem možném. Kypěly zdravím a mládím. Bylo to příjemné posezení pod stromy.

Když se za hodinu nahrnuli do drožky, aby se vrátili domů, ubíral jsem se loudavým krokem do svého klubu. Cítil jsem se poněkud osamělý a s trochou závisti jsem přemýšlel o krásném rodinném životě, do něhož jsem trochu nahlédl. Zdálo se, že k sobě všichni vzájemně lnou. Spojovalo je určité intimní veselí, nepochopitelné cizím lidem, avšak rodina se pohromadě nesmírně bavila. Charles Strickland

byl snad hloupý podle úsudku někoho, kdo si nejvíce cenil jiskrné výmluvnosti. Jeho inteligence však dostačovala jeho okolí a to je nejlepší cesta nejen k přiměřenému úspěchu, ale i ke štěstí. Paní Stricklandová byla roztomilá žena a milovala ho. Představoval jsem si, jak žijí klidně, bez rušivých událostí, čestně a slušně se svými dvěma milými dětmi, jasně předurčenými k tomu, aby úspěšně pokračovaly v rodinné tradici. Manželé zestárnou, aniž by si to uvědomili, děti jim dorostou a najdou si partnery. Syn si vybere hezounké děvče, budoucí matku hezkých a zdravých dětí, dcera se provdá za fešného a příjemného mladíka, pravděpodobně vojáka. Tak budou pomalu stárnout v klidném zátiší, ozářeném teplem lásky svých potomků, po šťastném, nikoli planém životě, až se naplní jejich osud a oni klesnou do hrobu.

Taková je dozajista historie mnoha manželských dvojic a má jakýsi rodinný půvab. Připomíná bublající potůček, který se klidně vine zelení luk a stínem stromů, až se konečně vlije do ohromného moře. Ale to moře je tak klidné, tiché a nehybné, že vás najednou zachvátí jakási podivná nejistota. Snad to byla tehdy jen jakási trhlina v mé povaze, silnější právě v oněch dnech, která zapříčinila, že jsem v tak běžné existenci něco postrádal. Uznával jsem její společenskou hodnotu, viděl její spořádané štěstí, ale má horečná krev si žádala prudší běh. Viděl jsem v takových lehkých radostech něco zneklidňujícího.

V mém srdci hořela touha po nebezpečnějším životě. Byl bych skály přenášel a vkročil na zrádné břehy, jen kdybych dosáhl nějaké změny – změny a vzrušení z nepředvídaných věcí.

8

Když tak pročítám, co jsem tu napsal o Stricklandově rodině, zdá se mi, že jsem ji nevyličil dost živě. Nepodařilo se mi do jejího popisu vpravit žádný z oněch rysů, které dodávají románovým postavám skutečný rozměr. Když tak přemítám, jestli je to moje chyba, marně si lámou hlavu vzpomínáním na jakoukoli jedinečnost či výlučnost, která by jim vdechla život. Cítím, že kdybych si přimyslel nějaký projev nebo podivínský obyčej, dodal bych jim tím uspokojivý výraz. Tak, jak jsem je popsal, podobají se figurám na starých tapetách; nevynikají proti pozadí a při malém odstupu hned ztrácejí tvar, takže čtenář nevidí nic než kus hezké malby. Budiž mi však omluvou, že jsem je skutečně nevidal jinak. Vykazovali jakousi neživotnost, jakou najdete u lidí, jejichž životy tvoří součást organismu lidské společnosti. Podobají se buňkám těla, které jsou živé právě tak dlouho, dokud jsou zdravé a splývají s celkem. Manželé

Stricklandovi tvořili průměrnou rodinu střední vrstvy. Milá pohostinná žena s neškodnou slabostí pro malé lvy literární společnosti; poněkud tupý a nepřilíš duchaplný muž plnící svou povinnost tam, kam ho postavila laskavá Prozřetelnost. A dvě hezké a zdravé děti. Nic nemohlo být obyčejnějšího. Nepamatují se, že bych kdy objevil něco, co by mohlo třeba jen na okamžik upoutat pozornost zvědavců.

Když tak uvažuji o všem, co se událo později, ptám se sám sebe, zda jsem byl opravdu tak zaslepený, že jsem nepoznal, že na Charlesi Stricklandovi bylo přece jen něco neobyčejného. Možná že ano. Myslím, že za ta léta, která leží mezi tehdejší dobou a dneškem, jsem nabyl slušnou znalost lidí. Ale i kdybych měl tehdy své dnešní zkušenosti a znalosti, myslím, že bych Stricklandovy neposuzoval jinak. Ale protože jsem mezitím poznal, jak může být člověk nevyzpytatelný, asi by mě tolik nezaskočila zpráva, kterou jsem se dozvěděl, poté co jsem se tehdy na podzim vrátil do Londýna.

Nebyl jsem ve městě ještě ani čtyřiaadvacet hodin, když jsem se srazil na Jermyn Street s Rose Waterfordovou.

„Vypadáte podezřele vesele,“ řekl jsem. „Copak se s vámi děje?“

Zasmála se a v jejích očích se objevila zlomyslnost, kterou jsem tak dobře znal. Znamenalo to, že se dozvěděla o nějakém skandálu v literárním světě, což zbystrilo její spisovatelské pudy.

„Znáte přece Charlese Stricklanda, že ano?“

Nejen tvář, nýbrž celé její tělo vyzařovalo jakousi radost. Lekl jsem se, že snad ten ubožák prohrál na burze, nebo že ho alespoň přejel autobus.

„Není to hrozné? Utekl od ženy!“

Slečna Waterfordová cítila, že nemůže na ulici vyslovit celý svůj soud, a proto na mě vyhrkla jen holou skutečnost a prohlásila, že nezná podrobnosti. Nemohl jsem si odepřít poznámku, že taková drobnost by jí sotva zabránila, aby mi sdělila něco dalšího, ale byla neústupná.

„Říkám vám, že nic víc nevím,“ odpověděla na mé naléhavé otázky, načež dodala s lehkým pokrčením ramen: „Vím jen, že prý odešla ze svého místa jedna mladá prodavačka z obchodu s čajem v City.“

Pak se na mě usmála, a předstírajíc smlouvenou návštěvu u zubního lékaře, odkvapila lehkým krokem. Ta zpráva ve mně vzbudila větší zájem než bolest. Měl jsem tehdy jen malé životní zkušenosti a vzrušilo mě, když jsem slyšel, že se mezi mými známými stalo něco, o čem jsem do té doby četl jen v knihách. Přiznávám, že později jsem si na podobné věci ve svém okolí zvykl. Byl jsem však také trochu otřesen. Stricklandovi už muselo být kolem čtyřiceti a považoval jsem za poněkud nechutné, že se muž v takovém věku ještě zabývá srdečními záležitostmi. Ve svém nezkušeném mládí jsem si stanovil hranici pětatřiceti let věku, dokdy se ještě muž může zamilovat, aniž by se přitom zesměšnil. A pak se

mě ta zpráva dotkla také osobně, neboť jsem paní Stricklandové ohlásil z venkova svůj příjezd s dodatkem, že bych k ní jistého dne zašel na šálek čaje, nebude-li proti tomu mít žádné námitky. Byl to právě tento den, a já jsem od paní Stricklandové dosud nedostal jediný vzkaz. Bude jí má návštěva milá, nebo ne? Bylo dost možné, že za dané situace můj lístek úplně unikl její pozornosti. Snad bude rozumnější, když tam nepůjdu. Na druhé straně bude chtít možná celou záležitost ututlat, a pak by ode mne bylo naprosto netaktní, abych dával nějakým způsobem najevo, že o věci vím. Byl jsem na rozpacích. Na jedné straně jsem nechtěl urazit citty příjemné dámy, na druhé straně jsem jí nechtěl být na obtíž. Byl jsem přesvědčen, že trpí, a nechtěl jsem se pást na bolesti, kterou jsem neměl jak utišit. Ale v mém srdci se skrývala touha, za kterou jsem se trochu styděl. Chtěl jsem se dozvědět, jak celou záležitost snáší. Nevěděl jsem, co dělat.

Nakonec jsem se rozhodl, že ji navštívím, jako by se nic nestalo, a že nejprve pošlu služebnou, aby se paní Stricklandové zeptala, jestli na mě bude mít čas. Tak jí dám možnost poslat mě pryč. Když jsem však dívce říkal připravenou frází, zmocnily se mě znovu rozpaky. Čekal jsem v tmavé chodbě na odpověď a musel jsem se ze všech sil držet, abych nepráskl do bot. Děvče se vrátilo. Jeho chování prozrazovalo mé rozčilené obrazotvornosti, že je do domácí kalamity dokonale zasvěcena.

„Prosím, račte tudy, pane,“ pravila. Následoval jsem ji do přijímacího pokoje. Zálclony byly částečně spuštěné, takže v pokoji vládlo pološero. Paní Stricklandová seděla zády k oknům. Její švagr, plukovník MacAndrew, stál před krbem a vystavoval svá záda nezapálenému ohni. Cítil jsem se jako vetřelec. Říkal jsem si, že jsem je svou návštěvou zřejmě zaskočil a že paní Stricklandová mě nechala vstoupit jen z toho důvodu, že mě zapomněla poslat pryč. Zdálo se mi, že plukovníka se vyrušení dotklo.

„Nevěděl jsem, jestli mne očekáváte,“ řekl jsem a snažil jsem se vypadat klidně.

„Samozřejmě, že jsem vás očekávala. Anna hned přinese čaj.“

I v zastíněném pokoji jsem viděl, že má paní Stricklandová tvář opuchlou od pláče. Její pleť, která barvou nikdy nevynikala, byla zsinalá.

„Pamatujete se na mého švagra? Setkali jste se tu při té večeři před prázdninami.“

Potřásli jsme si rukou. Byl jsem v takových rozpacích, že jsem nevěděl, co říct. Na pomoc mi přispěchala paní Stricklandová. Začala se vyptávat, co jsem dělal v létě, a s její pomocí jsem se dostal do hovoru, dokud služebná nepřinesla čaj. Plukovník poprosil o whisky se sodou.

„Jedna sklenka by ti taky prospěla, Amy,“ řekl.

„Ne, mám radši čaj.“

To byla první narážka na to, že se stalo něco nemilého. Nevšímal jsem si toho a snažil se zapříst

rozhovor s paní Stricklandovou. Plukovník stál dál před krbem a mlčel. Čekal jsem na příležitost, kdy se budu moci odporoučet, a nešlo mi do hlavy, proč mne paní Stricklandová vůbec pustila dál. Místnost teď nekrášlila jediná květina ani ozdoba, které byly během letních měsíců uklizeny. Pokoj, který působil vždycky přívětivě, byl teď jaksi neveselý a chladný. Vyvolával v člověku pocit, jako by vedle za zdí ležel nějaký mrtvý. Dopil jsem čaj.

„Smím vám nabídnout cigaretu?“ otázala se paní Stricklandová a pohledem hledala krabici. Žádná tu však nebyla.

„Ach, bohužel, není tady!“

Dala se do pláče a odběhla z pokoje.

Vylekalo mě to. Předpokládám, že chybějící cigarety jí připomněly manžela, který je asi pravidelně nosíval. A nový pocit, že tu chybí i takové milé drobnosti, na které byla zvyklá, jí způsobil další bolest. Pochopila, že starý způsob života je nenávratně pryč. Náš hovor neměl kam pokračovat.

„Bude asi lepší, když odejdu,“ řekl jsem plukovníkovi a chystal se k odchodu.

„Asi už se k vám doneslo, že ji ten lump opustil!“ zničehonic vybuchl.

Zaváhal jsem.

„Víte, jak jsou lidé upovídání,“ odpověděl jsem. „Jen jsem zaslechl, že u nich něco neklape.“

„Práskl do bot. Ujel s nějakou ženskou do Paříže. Nechal tu Amy úplně bez peněz.“

„To je strašné,“ řekl jsem. Nic lepšího mě v tu chvíli nenapadlo.

Plukovník do sebe obrátil sklenici whisky. Byl to štíhlý, vysoký padesátník se schlíplým knírem a šedivými vlasy. Měl světlemodré oči a unavená ústa. Pamatoval jsem si jeho hloupou tvář ještě z prvního setkání. Byl velmi hrdý na to, že dokud byl ještě v aktivní službě – opustil ji před deseti lety –, hrával třikrát týdně pólo.

„Myslím, že paní Stricklandová nebude chtít, abych ji už déle obtěžoval,“ pronesl jsem. „Omluvíte mě u ní laskavě? Mohu-li jí s čímkoli pomoci, udělám to s největší radostí a ochotou.“

Plukovník vůbec nevnímal, co říkám.

„Nevím, co s ní teď bude. A pak jsou tu děti. Copak můžou žít ze vzduchu? Sedmnáct let!“

„Co sedmnáct let?“

„Trvalo to manželství,“ odsekl. „Já ho neměl nikdy rád. No, byl to můj švagr, dělal jsem, co jsem mohl. Myslíte, že to byl čestný muž? Neměla si ho vůbec brát!“

„Je to naprostý konec?“

„Zbývá jí pouze jediná věc – dát se s ním rozvést. To jsem jí radil právě v okamžiku, kdy jste vstupoval. ‚Požádej o rozvod, milá Amy, udělej to kvůli sobě i kvůli dětem,‘ řekl jsem jí. Udělá nejlíp, když už mi nikdy nepřijde na oči. Vymlátíl bych mu duši z těla.“

Nemohl jsem si odepřít pomyslení, že s tím by měl plukovník určité potíže, neboť Strickland působil

dojmem zdatného chlapíka, ale mlčel jsem. Je vždy smutné, když uražená čest nemá dost síly vztáhnout ruku na hříšníka. Chtěl jsem se znovu rozloučit a odejít, ale vtom se vrátila paní Stricklandová. Osušila si slzy a přepudrovala nos.

„Promiňte, že jsem se tak rozplakala,“ řekla. „Jsem ráda, že jste neodešel.“

Posadila se. Nevěděl jsem, co říct. Bylo mi trapné nechat si vyprávět o věcech, které se mne netýkaly. Tehdy jsem ještě neznal proslulou slabost žen hovořit o soukromých záležitostech s každým, kdo je jim ochoten naslouchat. Zdálo se, že se paní Stricklandová musí přemáhat.

„Mluví se o tom?“ zeptala se mě.

Zarazilo mě, že předpokládá, že vím o jejím neštěstí všechno.

„Právě jsem se vrátil do města. Mluvil jsem pouze se slečnou Waterfordovou.“

Paní Stricklandová spráskla ruce.

„Řekněte mi, prosím, co přesně vám vyprávěla.“ A když jsem váhal, dodala: „To by mě zvláště zajímalo.“

„Víte přece, jakým stylem se vyjadřuje. Nemůžete brát za bernou minci všechno, co řekne. Jen mi sdělila, že vás opustil manžel.“

„To je vše?“

Nechtěl jsem se zmiňovat o prodavačce z obchodu s čajem, a tak jsem se rozhodl trochu zalhat.

„A nezmínila se, že odešel s nějakou ženou?“

„Ne.“

„Právě to jsem potřebovala vědět.“

Byl jsem trochu v rozpacích. I tak jsem vycítil, že bude dobře, když půjdu pryč. Když jsem paní Stricklandové tiskl ruku, ubezpečil jsem ji, že pokud jí budu moci nějak pomoci, udělám to moc rád. Mdle se na mě usmála:

„Děkuji srdečně. Ale nevím, kdo by mi mohl pomoci.“

Netroufal jsem si vyjádřit jí svou účast, a proto jsem se otočil, abych se rozloučil s plukovníkem. Nepodal mi ruku.

„Půjdu také. Pokud jdete náhodou nahoru Victoriinou třídou, půjdu s vámi.“

„Dobrá, tak pojďme,“ odpověděl jsem.

9

„Je to strašné,“ prohodil, když jsme vycházeli z domu na ulici.

Pochopil jsem, že chtěl jít se mnou jen proto, aby ještě jednou probral záležitost, o které mluvil už celé hodiny se svou švagrovou.

„My právě nevíme, s kým odjel,“ řekl mi. „Víme jen, že ten lump odjel do Paříže.“

„Vždycky jsem si myslel, že mezi nimi panuje naprostá harmonie.“

„Vždyť to tak taky bylo. Než jste vešel, Amy mi vyprávěla, že za celou dobu manželství se spolu ani jednou nepohádali. Znáte přece Amy. Na světě nenajdete hodnější ženu.“

Jelikož se mi netajil důvěrnostmi, řekl jsem si, proč bych mu nemohl položit několik otázek.

„Myslíte, že neměla nejmenší podezření?“

„Ani to nejmenší. Celý srpen strávil s ní a s dětmi v Norfolku. Byl naprosto stejný jako vždycky. Navštívili jsme je se ženou a pobyli jsme s nimi asi dva nebo tři dny. Hrál jsem s ním golf. Vrátil se v září do města, aby jeho společník mohl odjet na dovolenou. Amy zůstala ještě na venkově, najali si tam totiž na šest týdnů domek. Ona mu pak napsala, kdy se vrátí do Londýna. Odpověděl jí z Paříže. Prostě jí oznámil, že už s ní nechce dál žít.“

„A jak to odůvodnil?“

„Milý zlatý, on neodůvodnil vůbec nic. Já jsem ten dopis četl. Bylo to všehovšudy deset řádek.“

„To je zvláštní.“

Pak jsme přecházeli ulici a doprava nám zabránila v řeči. To, co mi plukovník sdělil, vypadalo trochu nepravděpodobně a já začal mít pomalu pocit, že mu paní Stricklandová z nějakého důvodu něco zatajila. Bylo mi jasné, že žádný muž nemůže po sedmnáctiletém manželství opustit jen tak beze všeho manželku, aniž by ona měla nejmenší potuchy,